

Diagram of the Human Brain

Human Brain

Human Brain

ΤΟΜΟΣ ΕΚΤΟΣ

ΗΒΗ—ΙΩΑΝΝΗΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Αρ. Εισ. 19180

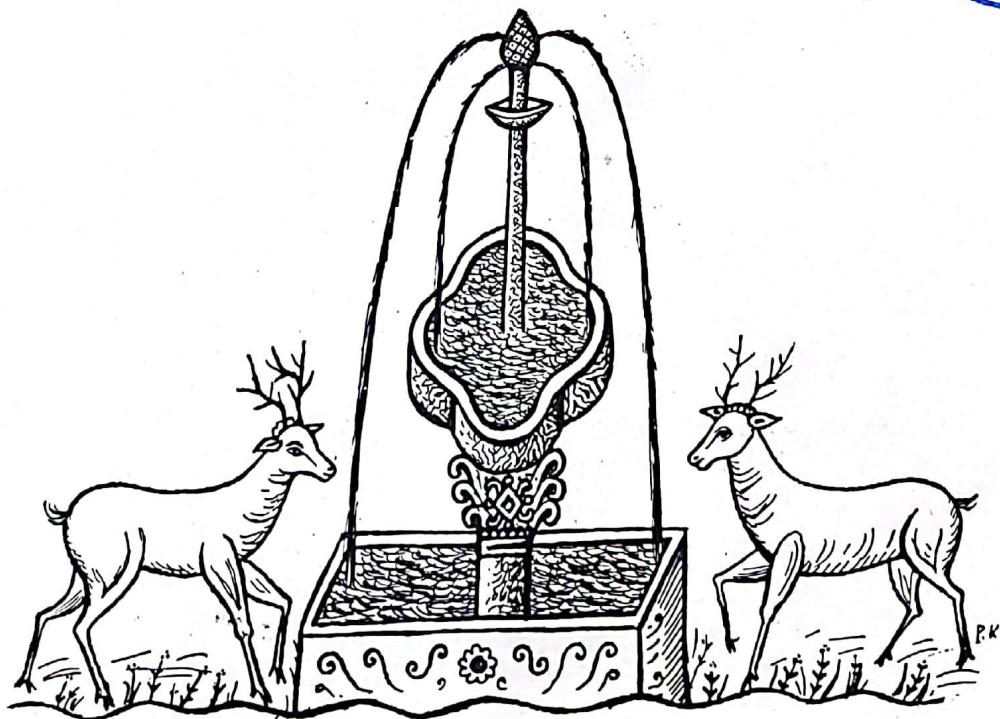
ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚὴ

καὶ ἡθικὴ

ἐγκλοπαιδεία

6ΟΣ ΤΟΜΟΣ

(ΗΒΗ—ΙΩΑΝΝΗΣ)

"Ον τρόπον ἐπιποθεῖ ἡ ἔλαφος ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, οὕτως ἐπιποθεῖ
ἡ ψυχή μου πρὸς σὲ ὁ Θεός.

(Ψαλμ. μα')

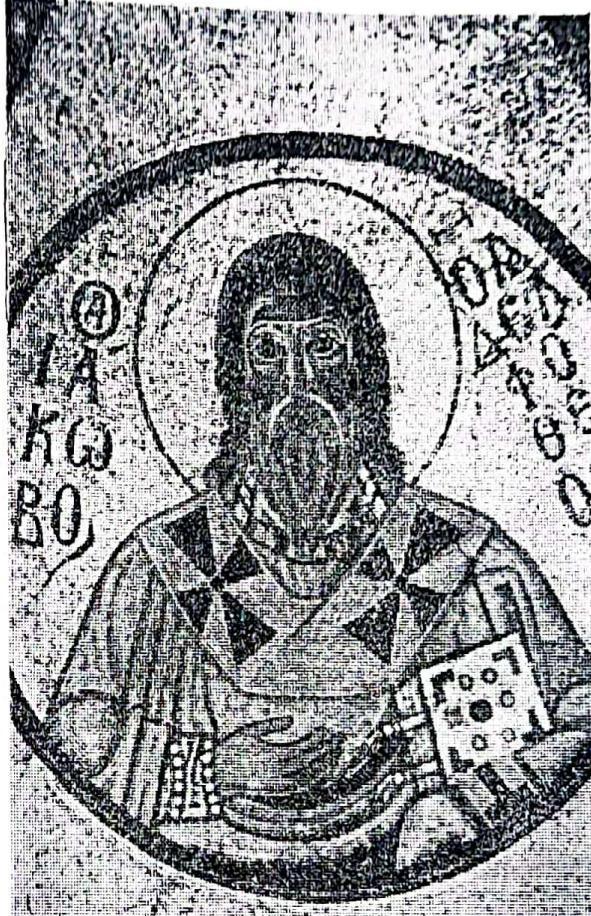
ΑΘΗΝΑΙ 1965

νεται πάντοτε τὸν Δωδεκα' (Ιω. β' 12, Πράξ. α' 14. Πρβλ. Ματθ. ιβ' 47-50), σαφές δὲ δηλούνται δια τὸν διάδει γάρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν (Ιω. ζ' 5). Εξ ἀλλού δὲ τίτλος «ἀπόστολος», εἴτι τὸν διποὺς ἐστηρίχθη εἰς τὸν συλλογισμὸν του δὲ Ἱερώνυμος, δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τοὺς Δώδεκα (Πράξ. ιδ' 4, 14, Α' Κορ. ιε' 4-7), δὲ δὲ Ἰάκωβος υἱὸς του Ἀλφαίου τυγχάνει γνωστός εἰς τὴν χριστιανικὴν παράδοσιν ὡς Ἰάκωβος ὁ μικρὸς (Μάρκ. ιε' 40) ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν ἔτερον Ἰάκωβον τὸν μέγαν, τὸν υἱὸν του Ζεβεδαίου.

“Αν καὶ δὲ Ἀδελφόθεος δὲν ὑπῆρξε μαθητὴς του Ἰησοῦ, ὡς μάρτυς τῆς ἀναστάσεως του (Α' Κορ. ιε' 7), όφελος ἦν τοις ἐννοιαν καὶ δὲ Ἀπόστολος. Παῦλος ἔλαβε τὸ χρῖσμα του «μάρτυρος» τῆς ἀναστάσεως του Κυρίου καὶ γενικώτερον του «ἀπόστολού», λόγῳ δὲ τῶν προσωπικῶν του χαρισμάτων καὶ τῆς συγγενείας του πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἀπέκτησε ταχέως ἐξέχουσαν θέσιν ἐν τῇ ἀρχικῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν Ἱεροσολύμων. “Αν καὶ δὲν ἔχωρισθη τῶν Ἱεροσολύμων, δπως συνέβη μὲ τοὺς ἄλλους ἀπόστολους καὶ τοὺς ἀδελφοὺς του Κυρίου (Α' Κορ. θ' 5), δὲν ἦτο ἐναντίον τῆς ἱεραποστολῆς πρὸς τοὺς ἔθνικούς (Γαλάτ. β' 6-10. Πρβλ. Πράξ. ιε' 12-21). Δι' ἐματὸν πάντως ἐτήρησε τὴν ἀποκλειστικὴν ἱεραποστολὴν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους (Γαλάτ. β' 9). Αἱ μεταγενέστεραι περὶ αὐτοῦ παραδόσεις ὑπερβάλλουν τὸν νομισμὸν του καὶ τὴν ἀφοσίωσιν του εἰς τὸν Ἰουδαϊσμόν. Κατὰ τὸν Ἡγήσιππον (Εὐσεβ., Ἐκκλ. Ἰστ. II, 23, 4-18) δὲ Ἰάκωβος ἦτο Ναζίραιος, τόσον δὲ προστύχετο ὑπὲρ του λαοῦ ὡς εἶδος τι ἀρχιερέως καὶ μεσίτου μεταξὺ του Θεοῦ καὶ του λαοῦ, ώστε τὰ γόνατά του νὰ ἔχουν κάλους ὡς οἱ τῆς καμῆλου. Ἡτο τόσον ἐνδεβής, ώστε καὶ εἰς αὐτὸν, δπως εἰς τὸν Ἰησοῦν (Πράξ. γ' 14, ζ' 52, 22, Ἰακ. ε' 6) νὰ δοθῇ δὲ τίτλος «δικαιοιος». Αἱ Ἰουδαιοχριστιανικαὶ αἵρεσεις τὸν ἔθεσαν ὑπὲρ τὸν Πέτρον καὶ τὸν Παῦλον. Τὸ καθ' Ἐβραίους εδαγγέλιον παραδίδει διτι δὲ ἀναστάτας Ἰησοῦς ἐνεφανίσθη πρῶτον εἰς τὸν Ἰάκωβον· τὰ Ψευδοκλημέντια τὸν δυναμάζουν «ἐπίσκοπον ἐπισκόπων», ἐν δὲ τῇ Ἐπιστολῇ Ἰακώβου, τῇ περιεχομένῃ ἐν τοῖς κοπτικῆς γνωστικοῖς ἔργοις του κώδικος Jung, δὲ Ἰάκωβος ἀπόστελλει εἰς τὸν κόσμον τοὺς λοιποὺς Μαθητάς. Κατὰ Κλήμεντα τὸν Ἀλεξανδρέα (παρ' Εὐσεβ., Ἐκκλ. Ἰστορία II, 1, 3) δὲ Ἰάκωβος ἦτο δὲ πρῶτος «ἐπίσκοπος» Ἱεροσολύμων ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸν Ἡγήσιππον (παρ' Εὐσ., αὐτόθι, IV 22, 4. Πρβλ. III, 11 - 12) μετὰ τὸν θάνατον του Ἰακώβου καὶ τὴν καταστροφὴν τῶν Ἱεροσολύμων τῆς Ἱεροσολυμιτικῆς Ἐκκλησίας ἡγήθη δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Συμεὼν, ὑπέθεσάν τινες δὲτι δὲν τῷ ἀρχιερῷ Ιουδαιοχριστιανισμῷ ὡς πρὸς τὴν ἥγεσιν ἐτεκράτησεν ἐν εἰδος χριστιανικοῦ «καλύφατου». Τισας δὲ τρόπος οὗτος τῆς ἔξασφαλίσεως συνεχείας ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας νὰ υιοθετήθῃ ὑπὸ μερίδος τινὸς χριστιανῶν ἐπρόκειτο πάντως περὶ προσωρινοῦ πειραματισμοῦ. Πάντως καὶ δὲ ἡ χαρακτηρισμὸς του Ἰακώβου ὡς πρῶτου ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων δέοντα νὰ γίνεται μεθ' δλων τὸν ὑπὸ τῆς ἴστορίας ἐπιβαλλομένων ἐπιφυλάξεων.

Εἰδικάντερον δὲς πρὸς τὴν θέσιν του Ἰακώβου ἔνεντι του Νόμου βλ. πλειονα ἐν λήμμ. Ἱεροσολύμων Ἀποστολικὴ Σύνοδος. Ἐνταῦθα στημειούμεν μόνον δτι ἔκ τε τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων καὶ ἔκ τῆς πρὸς Γαλάτας Ἐπιστολῆς δὲ Ἰάκωβος φέρεται ἀκολουθῶν τὴν μέσην δδὸν μεταξὺ τῶν Ιουδαιούσων καὶ τῶν ἀπόψεων ὡς αἱ τοῦ Παύλου, παρὰ τὸ γεγονός δτι οἱ Ιουδαιζόντες κατέφευγον εἰς τὸ κύρος καὶ τὴν αὐθεντίαν του ἐν τῷ ἀγδνὶ των κατὰ τοῦ Παύλου. Καὶ δὲν ἀκόμη δὲν θὰ ἐδέχετο τις ὡς γηνήσιαν τὴν Ἐπιστολὴν Ἰακώβου, δὲ θικός μελλον δην νομικός χαρακτήρ τῆς Ἐπιστολῆς δεικνύει δτι οἱ κύκλοι ἔξ ὀν προέρχεται αὐτῇ δὲν ἐνεθυμούντο τὸν Ἰακώβον ὡς αὐτοτρόπον φύλακα του Μωσαϊκοῦ Νόμου.

Ἐκ τοῦ βιβλίου τῶν Πράξεων δὲν φαίνεται πᾶς ἐπραγματοποιήθη δὲ νονδος του Ἰακώβου ἐντὸς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας. Ἐκ τῶν πληροφοριῶν τῶν Πράξεων, αἱ δποιαι ἀσχολούνται κυρίως μὲ τὸ ἱεραποστολικὸν ἔργον τῆς ἀρχικῆς Ἐκκλησίας, ἐπικεφαλῆς του ἀποστολικοῦ διμίου τῆς ἱεραποστολῆς ἐν Παλαιστίνῃ ἀλλὰ καὶ τῆς μητρὸς τῶν Ἐκκλησιῶν φαίνεται δτι ητο δὲ πέτρος μέχρι τῆς στιγμῆς, καθ' ἦν δπὸ τὴν ἀπειλὴν νέας συλλήψεως του ὑπὸ Ἀγρίππα Α' ἡναγκάσθη νὰ ἔγκαταλείψῃ τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ πιθανὸς τὴν Παλαιστίνην (42 μ.Χ.), δπότε καὶ παραγγέλει «ἄπαγγειλατε Ἰακώβῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ταῦτα» (Πράξ. ιβ' 17), δπερ σημαίνει δτι δὲ Ἰάκωβος ἡδη κατὰ τὸν χρόνον ἐκείνον κατεῖχεν ἡγετικὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ θέσιν. Μετὰ δμως τὴν ἀναχώρησιν του Πέτρου «εἰς ἔτερον τόπον» τεκμηριοῦται ἔξ δλων τῶν μαρτυριῶν δὲ ἀρχηγία του Ἰακώβου εἰς τὰ ζητήματα τῆς Μητρὸς τῶν Ἐκκλησιῶν. Κατὰ τὴν ἀποστολικὴν Σύνοδον

ΙΑΚΩΒΟΣ δὲ Ἀδελφόθεος. Ψηφιδωτόν. Μονή Ὁσίου Λουκᾶ, Φωκίδος. IA' αἰών.

(49 μ.Χ.) εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα (Πράξ. ιε' 1 κ. ξ.) τὸν λόγον λαμβάνουν δὲ Παῦλος δὲς ἐκπρόσωπος τῆς ἱεραποστολῆς μεταξὺ τῶν ἔθνικῶν, δὲ Πέτρος δὲς ἐκπρόσωπος τῆς ἱεραποστολῆς μεταξὺ τῶν ἀπανταχοῦ Ιουδαίων, δὲ δὲ Ἰάκωβος δὲς ἐπικεφαλῆς τῆς Μητρὸς τῶν Ἐκκλησιῶν, του ἀρχαιοτέρου καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην μεγαλυτέρου κέντρου τῆς ἱεραποστολικῆς προσπαθείας τῆς Ἐκκλησίας.

Οἱ Ἰάκωβος μετ' ἀλλων τινῶν χριστιανῶν, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἐλιθοβολήθη ἐν Ἱεροσόλυμοις περὶ τὸ 62 μ.Χ., κατὰ τὴν μαρτυρίαν του Ἰωσήπου (Ἀρχαιολ. XX, 9, 197 - 203). Ο φόνος ὑπεκινήθη ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως Ἀνάνου κατὰ τὸ διάστημα ποιᾶς τινος ἀκυβερνητίας ἐν Παλαιστίνῃ πρὶν δῆλο. δ νέος ἐν Παλαιστίνῃ Ρωμαῖος διοικητῆς Ἀλβίνος ἀναλάβη τὰ καθήκοντά του. Φαινεται δτι οἱ Ρωμαῖοι καὶ ἔξ ἐπόψεως ἐφαρμογῆς του δικαίου, ἀλλὰ καὶ διότι Ιωσ. εἰς τὴν χριστιανὴν Ἐκκλησίαν διέβλεπον δχι μόνον διάσπασιν τοῦ Ιουδαισμοῦ ἀλλὰ καὶ ἀντίρροπόν τι εἰς τὰς μεσσιανικάς προσδοκίας τῶν Ζηλωτῶν, δὲν θὰ ἐπέτρεπαν τὴν ἐγκληματικὴν αὐτὴν πρᾶξιν. Εξ ἀλλού, κατὰ τὸν Ἡγήσιππον, δὲ Ἰάκωβος, δλίγον πρὸ τῆς πολιορκίας τῶν Ἱεροσολύμων, δθανατώθη ριφθεὶς ἐκ του ιεροῦ κάτω, λιθοβοληθεὶς καὶ πληγεὶς διὰ ροπάλων, κατὰ τὴν ἐορτὴν του Πάσχα, δτε τοῦ ἐζητηθῆ ἐνώπιον του λαοῦ νὰ δώσῃ τὴν μαρτυρίαν του περὶ του Ἰησοῦ, καὶ δημολόγησεν οὗτος δτι δὲ Ἰησοῦς είναι δ Υἱός του ἀνθρώπου δ καθήμενος εἰς τὰ δεξιά τῆς μεγαλωσύνης (παρ' Εὐσεβ., Ἐκκλ. Ἰστορ. III, 11, 12). Η μνήμη αὐτοῦ ἀγεται τὴν 23ην Ὁκτωβρίου.

ΣΑΒΒΑΣ ΑΓΟΤΡΙΔΗΣ

(Η Ἐπιστολή). Περιεχομένον. Τὴν ἀφορμὴν, τὸν σκοπὸν καὶ τὸν χρόνον τῆς συγγραφῆς του ἔργου του Ἀγίου Ἰακώβου μόνον ἐκ του περιεχομένου τῆς ἐπιστολῆς δύναται τις νὰ εἰκάσῃ, ἐφ' δσον πᾶσα ἀλλη μαρτυρία ἐλλείπει. Επὶ του θέματος δμως τῆς ὑπάρχειας καὶ δικούσης ἐννοίας ἐν τῇ ἐπιστολῇ δηλέτη τῆς σχετικῆς βιβλιογραφίας παρουσιάζει δὲς κρατοῦσαν τὴν ἀποψιν δτι είναι ματαιοπονία

νά μάζητηση τις ένδητα εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταῦτην. «Τὴν ένδητα εἰς τὴν ἐπιστολὴν καὶ εἰς διπλαῖς τοὺς λόγους ποθῆς δίδει ἡ σοβαρότης καὶ τὸ θῆμα τοῦ συγγραφέων, σημειοῖ δ. Α. Meyer. Διό καὶ οἱ πλειστοὶ ἔκ τῶν ὑπομνηματιστῶν της, ἐξενούνται καὶ ἡμέτεροι, τὴν θεωροῦν μᾶλλον δὲ κοινωδόγιον τοικίλων θήκων διδαγμάτων. Δὲν νομίζουμεν διμος διτὶ οἱ δυσχέρειαι εἰς τὴν χάραξιν τῆς διηκούσης ένδητος ἐν τῇ ἐπιστολῇ εἰναι δυντέρβλητοι. Τὸ κατωτέρω προτεινόμενον σχέδιον δὲν πιστεύομεν διτὶ εἶναι σχῆμα τι ἐκ τῶν προτέρων, δὲλλ' ἀποτελεῖ ἀνάγκην καὶ ἀπόρροιαν τῆς δρθῆς ἐμρηνείας τῶν ἐπὶ μέρους στοιχείων τῆς ἐπιστολῆς:

‘Αποστολικὸς χαιρετισμὸς (α’ 1).

Πρόκιμον: ‘Η χριστιανικὴ ἀντίληψις περὶ τῶν πειρασμῶν (α’ 1 - 27). Οἱ πειρασμοὶ ἀποτελοῦνται ἐδκαιίαν τελειοποιῆσεως καὶ ἀφοροῦνται χαρᾶς διὰ τοὺς χριστιανοὺς (στ. 1 - 4). ‘Η δρθὴ κατανόησις τῆς ἐδκαιίας τῶν πειρασμῶν προποθέτει ἐν τῷ πιστῷ τὴν παρὰ τὸν Θεόν σοφίαν (στ. 5-8). ‘Η δινοθεν τοῖν σοφίᾳ μαρτυρεῖ τὸ δύος τοῦ *πτωχοῦ* χριστιανοῦ διναντι τοῦ ἀστεβοῦς *πτλουσίου* (στ. 9 - 12). Οἱ πειρασμοὶ δὲν προέρχονται ἐκ τοῦ Θεοῦ, τῆς πηγῆς παντὸς ἀγαθοῦ (στ. 13 - 18). ‘Η παρεξήγησις τῆς φύσεως τῶν πειρασμῶν διφελεῖται εἰς ἐσφαλμένας περὶ τὴν διδασκαλίαν καὶ ἀκρόστιν τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ ἀντιλήψεις (στ. 19-21). Δὲν ἄρκει ἡ γνῶσις τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ διτὶ ἔχει σημασίαν εἰναι ἡ τῆρησις αὐτοῦ (στ. 21 - 27).

Κύριον Θέμα: Αἱ ἐκ παρεξήγησεως τοῦ νοήματος τῶν πειρασμῶν δημιουργηθεῖσαι ἀταξίαι καὶ ἡ θεραπεία αὐτῶν (β’ 1-ε’ 12).

Α. ‘Η πρὸς τοὺς *πτλουσίου* ἐπιδεικνυμένη δόπι τινῶν προσποληγίας ἀποτελεῖ παράβασιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ (β’ 1 - 13) καὶ ἐμπρακτὸν ἀρνητὸν τῆς πίστεως (β’ 14 - 26).

Β. Τὸ ἀδόκιμον τῶν Διδασκάλων τῆς κοινότητος ὑπῆρχε μία τῶν κυρίων αἰτιῶν τῆς ἐσφαλμένης ἀντιμετώπισεως τοῦ πειρασμοῦ (γ’ 1 - 18).

Γ. ‘Η κρίσις τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῶν ἀνυποτάκτων *πτωχῶν* (δ’ 1 - 12), τῶν ἀστεβῶν ἐμπορευομένων (δ’ 13 - 17) καὶ τῶν *πτλουσίων* (ε’ 1 - 6). Παραμυθία τῶν πιστῶν (ε’ 6 - 12).

Ἐπίλογος: Τελικαὶ προτροπαὶ (ε’ 13-20). Περὶ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἀλείψεως δι’ Ἀγίου Ἐλαίου ἐν ταῖς ἀσθενείαις (13 - 15). Περὶ τῆς ἔξομολογήσεως τῶν ἀμαρτιῶν καὶ τῆς δυνάμεως τῆς προσευχῆς (16 - 18). Περὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος τῶν πιστῶν διὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν πλανηθέντων (19 - 20).

Φιλολογικὸς χαρακτήρας. ‘Η γλώσσα καὶ τὸ δύος τῆς ἐπιστολῆς ἔχουν προκαλέσει πολλάς συζητήσεις, ἀποτελοῦν δὲ τὸ κύριον ἐπιχείρημα τῶν ὑποστηρικτῶν τῆς βραδυτέρας καὶ δὴ ἐκ τοῦ τέλους τοῦ Α’ ἡ τῶν ἀρχῶν τοῦ Β’ αἰλὸν προελεύσεως αὐτῆς. Δέοντος νὰ σημειωθῇ διτὶ καὶ ὁ ἀπλοὺς ἀναγνώστες δύνανται νὰ διακρίνῃ τὸ σημιτικὸν ὑπόστρωμα τῆς ἐπιστολῆς. Τὸ διακεκομένον τῆς ἐκφράσεως μὲ τὰ πολλὰ ὑπονοούμενα εἶναι βασικὸν χαρακτηριστικὸν τῆς ἐβραϊκῆς καὶ τῆς γλώσσης τῆς παρούσης ἐπιστολῆς. «Οἱ ἐβραΐσμοι εἶναι συνήθεις, δὲ παραλληλισμὸς τῶν μελῶν ἡ ἡ ἀποφθεγματικὴ μορφὴ τῶν λόγων προύποθέτουν *Ιουδαῖον* τὸν συγγραφέων (παρὰ R. Leconte).» Εξ ἀλλοῦ δομῶν ἡ γλώσσα τῆς ἐπιστολῆς διακρίνεται διὰ τὴν καθαρότητά της καὶ τὸ ἔξαιρέτως πλούσιον λεξιλόγιον. Εἰς οὖδεν ἄλλο βιβλίον τῆς Κ. Διαθήκης παρουσιάζονται τόσον περίτεχνα ρητορικὰ σχῆματα. «Ο πελός λόγος του εἶναι κομψός, τὸ λεξιλόγιον του ποικιλον· μεταχειρίζεται λέξεις σπανίας καὶ λογίας, γνωρίζει τὴν ἀκρίβη χρήσιν τῶν χρόνων καὶ χρησιμοποιεῖ ἀνέτως τὰ μόρια. Οταν θέτῃ ἀντιμετώπους δύο συζητητάς, ἡ διταν ἀπομονώνη τὸν ἀντιφρονοῦντα, διταν καταφενγή εἰς τὴν εἰρωνείαν, πολλαπλασίαί τας ἐρωτήσεις ἡ ἐφιστῆ τὴν προσοχὴν τῶν ἀναγνωτῶν, ἀποδεικνύει βεβαίως λγωριμίαν πρὸς τὴν διατριβήν» (P. Leconte, αὐτόθι). Εἰς τὴν βραχείαν ταύτην ἐπιστολὴν ὑπάρχουν 13 λέξεις μὴ ἀπαντῶσαι παρὰ τοῖς Ο’. Σπανιώταται λέξεις χρησιμοποιούνται ὡς «ἀπειραστος», «θρησκός», «χρυσοδακτύλιος» «ἀποστολισμω», «ἀνέλεος», «ἀνεμιζόμενος» «δαιμονιώδης» (πλείονα περὶ τῶν ἐλληνισμῶν τῆς ἐπιστολῆς βλ. παρὰ J. Chaine).

Ἐάν σταθμίσῃ τις ἐπακριβῶς τὰ δσα ἀνωτέρω περὶ τοῦ φιλολογικοῦ χαρακτήρος τῆς ἐπιστολῆς ἔξετέθησαν καὶ λάβῃ εἰδίκωτερον ὑπ’ ὅψιν α) τὸν παλαιστινὸν σημιτικὸν χαρακτήρα τοῦ ὑφους ἀφ’ ἐνὸς καὶ τὴν ἀναμφισθήτητον ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς ἐπίδρασιν τῆς ἐλληνιστικῆς διατριβῆς καὶ ρητορίας ἀφ’ ἐτέρου, β) τὴν ὑπὸ συγκεκριμένης τινὸς καταστάσεως (Sitz im Leben) καὶ ἀφορμῆς σύνδεσιν τῶν διαφρῶν θεμάτων τῆς ἐπιστολῆς ἔξει ἐνὸς καὶ τὴν τάσιν τῆς

γενικεύοντας τὸν ἐπὶ μέρους στοιχείων τῆς συγκεκριμένης επαστάσεως ἐξ ἐτέρου, γ) τὸν ἀδιωματισθήτον διμιητηρικὸν καὶ κηρυγματικὸν χαρακτήρα τῆς ἐπιστολῆς ἐν γένει ἀφ’ ἐνός, τὸν διτελή ἐπιστολικὸν σύνθετον ὑπὸ ἀφ’ ἐτέρου, δύναται νὰ σημειωθῆ διτὶ ἐκ συγκεκριμένης ἀφορμῆς καὶ πρὸς ἀντιμετώπισιν ὑφισμένης καταστάσεως διτὶ Ἀγιος Ἰάκωβος εἰς ἀραιαὶκὴν γλώσσαν ἐξεφάνησε καὶ διτὶ ἰδιος κατέγραψε τὴν ἐν τῇ ἐπιστολῇ περιεχομένην διμιλαν. Τὴν διμιλαν ταῦτην ἀλληνομήσθη τις γραμματεῖς τῆς πρώτης κοινότητος, Ιεανὸν λεπτὸν χρόνον μετὰ τὴν καταγέλα, ήτις προεκάλεσε τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Ἀποστόλου, ὑπὸ τὴν ὥμεσον αὐτοῦ ἐποπτεύειν, μετέφερεν εἰς ἐλληνικὴν γλώσσαν καὶ ἐλληνικὸν παρανετικὸν διφος, διὰ δὲ τοῦ προοιμίου προσέδωκεν εἰς αὐτὴν ἐπιστολικὸν χαρακτήρα, μετὰ αὐτῆν *ν* ἀναγνωσθῆ ὑπὸ πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ δοῖοι οἱ χριστιανοὶ νὰ φιελθῶσιν ἐκ τοῦ περιεχομένου αὐτῆς.

Γ’ εν σεις τῇ Η ζ. ‘Επιστολὴ Η η ζ. ‘Ος συγγραφεὺς τῆς ἐπιστολῆς φέρεται ἐν τῷ ἐπιστολικῷ προοιμίῳ *Ἰάκωβος Θεοῦ καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ δούλοις* (α’ 1). Μεταξὺ πάντων τῶν ἐν τῇ Κ. Διαθήκη γνωστῶν *Ἰάκωβουν* ἡ παλαιὰ ἐκκλησιαστικὴ παράδοσις καὶ πλειστοὶ νεώτεροι ἐρευνηταὶ καὶ ὑπομνηματισταὶ τῆς ἐπιστολῆς ἀνεγνώρισαν *Ἰάκωβον* τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου ὃς τὸν συγγραφέα τῆς ἐπιστολῆς. ‘Οσοι ἐκ τῶν νεωτέρων ἐρευνητῶν δέχονται πολὺ βραδυτέραν τῶν χρόνων τοῦ Ἀδελφοθέου προέλευσιν τῆς ἐπιστολῆς, εἴτε θεωροῦν ταῦτην ὡς ψευδεπίγραφον εἴτε τὸν ἐν τῷ προοιμίῳ μνημονεύμενον *Ἰάκωβον* οὐδὲν καὶ δύος συσχετίζουν πρὸς τὸν Ἀδελφόθεον.

Αἱ ἐξωτερικαὶ μαρτυρίαι ἀπὸ τοῦ Ὡριγένους καὶ ἐντεῦθεν διμοφώνως ἀναγνωρίζουν εἰς τὸν *Ἰάκωβον* τῆς ἐπιστολῆς τὸν *Ἀδελφόθεον* (βλ. Π. Τρεμπέλα, *Υπόμν. εἰς τὴν πρὸς Ἐβρ. καὶ τὰς Ἐπτὰ Καθολικάς*, σ. 175 - 176). Πρὸ τοῦ Ὡριγένους ἡ ἐπιστολὴ δὲν μνημονεύεται ἀλλαχοῦ, διπος δὲν μνημονεύεται ἐνωρίς καὶ ἀλλὰ βιβλία τῆς Κ. Διαθήκης (π.χ. αἱ Πράξεις τῶν *Ἀποστόλων*), χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ διανοηθῇ τις σήμερον νὰ μεταφέρῃ τὴν συγγραφήν των εἰς τὰ μέσα τοῦ Β’ αἰώνος. Είναι διμος πολυάριθμοι αἱ ἐσωτερικαὶ ἐνδείξεις, καθ’ ἀς συγγραφεὺς τῆς ἐπιστολῆς δὲν ἡδύνατο νὰ είναι ἄλλος εἰμὴ *Ἰάκωβος* δι *Ἀδελφόθεος*. ‘Ο, τι γνωρίζομεν περὶ αὐτοῦ ἐκ τῆς Κ. Διαθήκης καὶ ἐκ τῶν παλαιῶν ἐκκλησης. συγγραφέων (βλ. Μάρκου Σιώτου), Τὸ πρόβλημα τῶν *Ἀδελφῶν* τοῦ Κυρίου, *Ἀθῆναι*, 1950, σ. 24), ἐπιβεβαιοῦνται ὑπὸ τῆς ἐπιστολῆς. ‘Ο ἐν τῷ προοιμίῳ μνημονεύμενος *Ἰάκωβος* δὲν ἡδύνατο νὰ είναι διοσδήποτε *Ἰάκωβος*, διότι δι’ ὅλης τῆς ἐπιστολῆς διμιλεῖ μετὰ κύρους καὶ αὐθεντίας. ‘Ητο δ τοῖς πᾶσι γνωστὸς *Ἰάκωβος*, δι *«στῦλος»* τῆς *Ἐκκλησίας* (Γαλάτ. β’ 9), τὴν πρὸς τὸν δοποῖον συγγένειαν εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἀναφέρῃ διούδας ἐν τῇ ἐπιστολῇ του, διὰ νὰ συστήσῃ ἐαυτὸν εἰς τὸν ἀναγνώστας τῆς ἐπιστολῆς (*«Ιούδας Ἰησοῦ Χριστοῦ δούλος, ἀδελφῶς δὲ *Ἰάκωβον...*»*). ‘Ἐπειτα, ἡ ἀντικειμενικὴ κατάστασις, ἦν προϋποθέτει καθ’ δλην τὴν γραμμὴν ἡ ἐπιστολὴ, εἶναι ἀκριβῶς ἡ γνωστὴ ἡμῖν ἐκ τῶν *Συνοπτικῶν* *Ἐδαγγελίων*, ἡτοι δι γεωγραφικὸς καὶ πολιτιστικὸς χώρος τῆς *Παλαιστίνης* μὲ τὰ γνωστὰ κατὰ τὸ α’ ἡμίσυο τοῦ Α’ αἰώνος θρησκευτικὰ καὶ κοινωνικὰ προβλήματα. Οδαμοδ εδρηται *Ιχνος* πολεμικῆς κατὰ τὴν ἐπιστολῆς τῆς *Ἐκκλησίας* ἐλληνιστῶν *Ιουδαίων* καὶ ἐθνικῶν. ‘Ο χαρακτηρισμὸς τοῦ τόπου συγκεντρώσεως τῶν χριστιανῶν ὡς «*συναγωγῆς*», ἡ μνεία *«πρεσβυτέρων»* καὶ *«διδασκάλων»*, ἡ σαφῆς διάκρισις *«ταπεινῶν»* καὶ *«πτωχῶν»* ἀδελφῶν ἀφ’ ἐνὸς καὶ *«πλουσίων»* ἐχθρῶν τῆς κοινότητος ἀφ’ ἐτέρου, τὸ ἀγροτικὸν περιβάλλον καὶ αἱ ἐκ τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς εἰκόνες, ἡ μνεία τοῦ *«καύσωνος»*, ἡτοι τοῦ νοτίου ἀνέμου τῆς ἐρήμου, πάντα ταῦτα συγκλίνουν εἰς τὴν ἀποδοχὴν τοῦ Ιουδαιοχριστιανῶν τῆς *Παλαιστίνης* ὡς ἐκείνων πρὸς ἀπευθύνοντα πρὸς τὸν *Ἰάκωβος* δ *Ἀδελφόθεος*. Είναι δὲ γνωστόν, διτὶ κατὰ τὸν ἀρχαίους ἐκείνους χρόνους οἱ χριστιανοὶ ἐφοίτων μετὰ τῶν λοιπῶν *Ιουδαίων* εἰς τὴν *«συναγωγήν»* καὶ τὸ *«Ιερόν»* (Πράξ. β’ 46, γ’ 1, ε’ 42), ἐτέλουν δὲ τὴν εὐχαριστίαν *«κλῶντες κατ’ οίκον ἄρτον»* (Πράξ. β’ 46). ‘Ο συγγραφεὺς τῆς ἐπιστολῆς ἐμφανίζεται ὡς *«διδασκάλος»* μεγάλου προσωπικοῦ κύρους μεταξὺ τῶν ἀναγνωστῶν. Θά διδικιοθτο τις μάλιστα νὰ ὑποθέσῃ διτὶ σημειεῖται τινὰ τῆς ἐπιστολῆς ἀφορῶντα ἀπὸ κοινοῦ χριστιανοῦς καὶ *Ιουδαίους* προϋποθέτουν τὸ κύρος τοῦ συγγραφέως καὶ μεταξὺ τῶν *Ιουδαίων*.

‘Ἐπειτα, ἡ ἐξάρτησις τοῦ *«διδασκάλου»* ἀπὸ τῶν μεταγενεστέρου *Ιουδαίους* (Ψαλμοί, τὰ εργα τῆς *Σοφίας*) καὶ τῆς *Συνοπτικῆς* παραδόσεως μαρτυρεῖ

περὶ ἀνδρὸς Ἰουδαίου, ὅστις καὶ πρὸς τὸν Ιουδαῖον μόνον καὶ πρὸς τὴν συνοπτικὴν παράδοσιν λίαν ἔγγυς εὐρίσκετο. Ὁ ἡρωΪκὸς χαρακτήρ τῆς πίστεως καὶ ἡ προφητικὴ πνοή τῆς ἐπιστολῆς ἀρμόδουν ἀπολύτως εἰς τὰ ἀλλαχόθεν ἡμῖν γνωστὰ (Ἴωσῆς που, Ἰουδ. Ἀρχ. 9,9,1· Ἕγησίπου παρ' Ἐνδεβίῳ, Ἔκκλησ. Ἰστ. 2,23) περὶ τοῦ μαρτυρικοῦ τέλους τοῦ «δικαιου» Ἰακώβου. Ἐξ ἀλλοῦ, οὐ δύναται ἀκροτελευτίοις στίχοις τῆς ἐπιστολῆς ἔξαρσις τῆς σπουδαιότητος τῆς προσευχῆς διὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν πεπλανημένων ἀποτελεῖ ἔκφανσιν τῆς πειρας τοῦ ἴδιου τοῦ συγγραφέως, οὐτίνος τὰ γόνατα, κατὰ τὴν παράδοσιν (Ὕγησίπου, αὐτόθι), εἰχον τυλάματα ὡς τῆς καυμήλου, ἐνεκα τῶν πολλῶν προσευχῶν καὶ δεήσεων ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, τοῦ δόποιου οὗτος ἦτο τὸ «προπούργιον». Ἐξ οὗ καὶ η δοθεῖσα εἰς τὸν Ἰάκωβον δοματίας «Οὐβλίας».

Τινὲς τῶν ἐρευνητῶν διὰ τὴν γλώσσαν καὶ τὸ ὄφος τῆς ἐπιστολῆς ἀρνοῦνται τὴν γνησιότητα αὐτῆς. Αἱ κυριώτεραι τῶν λοιπῶν ἀντιρρήσεων εἰς τὴν ἑκατόντα προέλευσιν τῆς ἐπιστολῆς δύνανται νὰ συνοψισθοῦν ἀκολούθως α) ἡ ἐπιστολὴ κατέ τίνας ἔξαρτάνται ἐκ τῶν ἐπιστολῶν πρὸς Ἐβραίους, Α' Πέτρ., Α' Κλήμεντος καὶ ἐκ τοῦ Ποιμένος τοῦ Ἐμρᾶ· β) ἐλείπουν ἐξ αὐτῆς κοινai χριστ. διδασκαλίαι ὡς ἡ περὶ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀνάστασεως τοῦ Χριστοῦ· γ) προύποτιθεται ἐν αὐτῇ ἡ ἐκκοσμίκευσις τῆς κοινοτικῆς χριστιανικῆς ζωῆς· δ) ἡ ἐν β' 14 κ. ἔξ. ἀσκούμενη κατά τίνας πολεμικὴ ἐναντίον διδασκαλιῶν εἴτε τοῦ Παύλου εἴτε παρερμηνευτῶν αὐτοῦ· ε) ἡ ἀπονία τοῦ τελετουργικοῦ νόμου ἐκ τῆς ἐπιστολῆς, ἐνῶ εἶναι γνωστὴ ἡ πρὸς αὐτὸν ἐκτίμησις τοῦ Ἱακώβου. 'Αλλὰ πάσαι αἱ ἐρμηνεῖαι αὐται, ἐγγύτερον ἔξεταζόμεναι, πείθουν περὶ τοῦ ἀντιθέτου, ἢτοι περὶ τῆς ἀρχαιότητος τῆς ἐπιστολῆς καὶ τῆς ἐκ τοῦ Ἱακώβου προελεύσεως αὐτῆς. Ἐξονυχιστικὴ μελέτη τῶν παραλλήλων χωρίων τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἀγίου Ἱακώβου καὶ τῶν ἐπιστολῶν πρὸς Ἐβραίους, Α' Πέτρ., Α' Κλήμ., ὡς καὶ τοῦ Ποιμένος τοῦ Ἐμρᾶ, γενομένη ὑπὸ τοῦ Α. Meyer, ἀποδεικνύει καὶ εἰς τὸν πλέον δύσπιστον, δτὶ οὐχὶ ἔξαρτησις τοῦ Ἱακώβου ἐξ ἑκείνων, ἀλλὰ τὸ ἀντίστροφον εἶναι πιθανόν. 'Οτι ἀπουσιάζουν ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ἕστω, καὶ ὑπαινιγμοὶ εἰς τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ, δὲν ἀποτελεῖ ἐπιχείρημα κατά τῆς γνησιότητος αὐτῆς. 'Εάν βεβαίως, ὡς πράττουν οἱ πλείστοι τῶν ἐξηγητῶν, θεωρήσῃ τις τὴν ἐπιστολὴν ὡς συλλογὴν ποικιλῶν στοιχείων χριστιανικῆς χρηστομαθείας, καθίσταται εὐλογὸς ἡ ἀπορία διατὶ μεταξὺ τόσον ποικίλου ὑλικοῦ νὰ μη διάρκη καὶ ἡ μνεία τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀνάστασεως τοῦ Κυρίου. 'Εάν δμας ἰδῃ τις τὴν ἐπιστολὴν ὡς ἐνότητα ἀπαντῶσαν εἰς συγκεκριμένην ἴστορικὴν κατάστασιν καὶ ἀνάγκην, ἡ φύσις τῆς ὅποιας δὲν ἀπῆται κατ' ἀνάγκην τὴν ἀναφορὰν εἰς τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ, δὲν ὑφίσταται λόγος ἀπορίας διὰ τὴν ἀπουσίαν τῆς ἀναφορᾶς ταύτης.

Τὸ ἐπιχειρήμα, ὅσαύτος, περὶ βραδυτέρας προελεύσεως τῆς ἐπιστολῆς, λόγῳ τῆς μαρτυρουμένης ὑπὸ αὐτῆς ἐκκοσμικεύσεως τῆς κοινοτικῆς χριστιανικῆς ζωῆς δὲν εύσταθε, διότι αἱ διαβρωτικαὶ δυνάμεις τοῦ κόσμου ἐστρατεύθησαν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ αὐτῶν τῶν ἀρχῶν τῆς καὶ πολλοὺς εἰς πᾶσαν ἐποχὴν παρέσυραν μακρὰν τῆς πίστεως καὶ τῆς ὁρθῆς ζωῆς. «Ἄσ σημειώθῃ, ἔπειτα, διτὶ τὰ περὶ ἐκκοσμικεύσεως τῆς χριστιανικῆς κοινοτικῆς ζωῆς ὑποστηρίζουν οἱ δεχόμενοι τοὺς «πλουσίους» τῆς ἐπιστολῆς ὡς βεβαπτισμένους χριστιανούς. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν είναι ἀληθές.

Αλλο τοτο δεν είναι απλήσεις.
Πολλάς καὶ ποικίλας συζητήσεις προεκάλεσεν ἡ ύπο πολλῶν προτεσταντῶν ἐξηγητῶν ὑποστηριχθεῖσα, παλαιότερον ἰδιαίτατα, ἀπονικ, καθ' ἥν εἰς ἔκ τῶν κυρίων σκοπῶν τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἀγίου Ἰακώβου είναι ἡ καταπολέμησις τῆς περὶ πίστεως διδασκαλίας τοῦ Ἀγίου Παύλου ἡ, ὡς θέτουν ἄλλοι τὸ πρᾶγμα μετριώτερον, τῶν διπάδων ἑκείνων τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν οἵτινες είχον παρανοήσει τὴν περὶ πίστεως διδασκαλίαν αὐτοῦ. Πρέπει πάντως νὰ σημειωθῇ διτὶ οἱ πλείστοι ἔκ τῶν νεωτέρων ἐρευνητῶν τῆς ἐπιστολῆς, συγκρίνοντες ταῦτην πρὸς τὰς ἐπιστολὰς πρὸς Ρωμαίους καὶ πρὸς Γαλάτας, εδρίσκουν διτὶ αἱ ἔννοιαι «πίστις», «έργα», «δικαιασύνη» διαφόρως χρησιμοποιούνται καρά Παύλῳ ἢ παρ' Ἰακώβῳ, ὧστε νὰ μὴ εἶναι δυνατὸν νὰ γίνη σοβαρὸς λόγος περὶ συγκρούσεως ἀπόψεων, ἡ δὲ παρὰ τῷ Ἰακώβῳ ἔκθεσις τῶν θεμάτων τούτων, ἔξ ἄλλης ἀφορμῆς, δι' ἄλλον σκοπὸν καὶ ἐντὸς διαφόρου περιβάλλοντος ἢ παρὰ Παύλῳ, διμολογεῖται ὡς στοιχειωδεστέρα, ἀπλουστέρα καὶ ἀρχαιοτέρα (Τρεμπέλας, *'Antwanādēs, Plummer, A. Meyer, Leconte, Mièche κ.ἄ.*). Ἀντιθέτως, ἄλλοι ἔκ τῶν ἐξηγητῶν, εἴτε ἔκ τῶν δεχομένων τὴν γνησιότητα τῆς ἐπιστολῆς (Δαμαλᾶς, Chaine κ.ἄ.) εἴτε ἔκ τῶν δρονούμενων αὐτῆν

χρονολογίον την ἐπιστολὴν ὅπωσδήποτε μετά τὴν κυκλοφορίαν τῶν ἐπιστολῶν πρὸς Ρωμαίους καὶ πρὸς Γαλάτας, θεωρούσι δὲ αὐτὴν εἰτε ὡς διορθοῦσαν τὴν περὶ πίστεως διδασκαλίαν τοῦ Παύλου ή παρερμηνεύσαν τινῶν τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἀποστόλου, εἴτε διένει οὐδεμίας σχέσεως πρὸς αὐτὴν («Φιλέται πολλὰ πιθανότερον δτὶ δ ἁλκωβὸς διαιρητρέατα κατά τῆς πυράς τινῶν παρανοήσεως, ίσως δὲ καὶ τῆς θελημάντης κακῆς διατυπώσεως τῆς διδασκαλίας τοῦ Παύλου». B. Clogg, Ἐνθ' ἀν., σ. 153· περὶ τῆς βραδυτέρας προελένσεως τῆς ἐπιστολῆς, ἔνευ δὲ σχέσεως τίνος πρὸς τὰς ἐπιστολὰς πρὸς Ρωμαίους καὶ πρὸς Γαλάτας βλ. τὸ ὑπόμνημα τοῦ J. Mossat).

"Οτι ή Ἐπιστολή τοῦ Ἀγίου Ἰακώβου κυριαρχεῖται ὑπὸ προφητικοῦ τόνου, ἐνδέ, κατά τινας, εἶναι γνωστή ἡ προσῆλωσις τοῦ Ἀδελφοθέου εἰς τὸν Ιουδαικὸν τελετουργικὸν νόμον, δὲν ἀποτελεῖ στοιχεῖον συνηγοροῦν κατά τῆς γνησιότητος τῆς ἐπιστολῆς. Δὲν γνωρίζουμεν ἐπάρκεις τὰ κατά τὸν Ἀγίον Ἰ-
άκωβον, διὰ νά εἰμεθα βέβαιοι περὶ τῆς ἀκριβούς ἀντιλήψεως του περὶ τὸν Ιουδαικὸν τελετουργικὸν νόμου. Δὲν δύναται ἐπομένως μετὰ σοβαρότητος νά πολεμηθῇ ἡ γνησιότης τῆς ἐπιστολῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοιούτου ἐπιχειρήματος.

Ἐκ πάντων τῶν ἀνωτέρω καθίσταται φανερὸν διτὶ ή ἐπιστολῇ τοῦ Ἀγίου Ἰακώβου ἔγραφη ἐν Παλαιστίνῃ, πιθανότατα ἐν Ἱεροσόλυμοις, ὃντὸν Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου, τῇ βοηθείᾳ ἐλληνομαθεστάτου γραμματέας, ἐπὶ τῇ βάσει ἀρμάστη γεγραμμένης διμιλίας τοῦ Ἰακώβου. Ἡ διμιλία τοῦ Ἰακώβου συνεδέετο πρὸς ὁρισμένην συγκεκριμένην ἴστορικὴν κατάστασιν ἀναφεύσαν εἰς παλαιστινάς τινας χριστιανικὰς κοινότητας, ἡ ἀντιμετεπιτάξις δμως τῶν ἑκάτων τοπικῶν προβλημάτων ὑπὸ τοῦ Ἰακώβου πολλὰ τὰ δόψει τὸ δύνατον νὰ προσφέρῃ καὶ εἰς τοὺς ἀπανταχοῦ χριστιανούς. Διὰ τοῦτο η δρικὴ πρὸς ἰουδαιοχριστιανούς τῆς Παλαιστίνης διμιλία τοῦ Ἀδελφοθέου ἔθεωρήθη σκόπιμον νὰ μεταφρασθῇ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, ὅστε νὰ ἀναγνωσθῇ ὑπὸ τῶν ἀπανταχοῦ χριστιανῶν. Ἡ χρησιμοποιητικὲς γραμματέων εἰς τὴν συγγραφὴν τῶν ἐπιστολῶν τῆς Κ. Διαθήκης είναι γνωστὴ ἐκ τῶν ἐπιστολῶν του Παύλου, δὲ δὲν Ἀγίου Ἱερώνυμος, ἔξετάζων τὰς διαφοράς γλώσσης καὶ δφους μεταξὺ τῆς Α' καὶ Β' ἐπιστολῆς Πέτρου, ἔξηγει ταύτας διὰ τῆς ἀποδοχῆς δύο διαφόρων γραμματέων κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Πέτρου συγγραφὴν τῶν ἐπιστολῶν τούτων (*Ad Heid., Ep. CXXI, PL 22, 1002*). Οἱ πλειστοὶ τῶν ὑποστηρικτῶν τῆς ἐκ τοῦ Ἰακώβου προελέυσεως τῆς ἐπιστολῆς ἀπόδεχονται τὴν ὑπόθεσιν περὶ χρησιμοποιήσεως γραμματέων ἐμπέιρου περὶ τὴν γλώσσαν τῶν Οὐρανίων, οὐχ διατείνοντες τὴν Ἑλληνιστικῆς παραινετικῆς διατριβῆς.

Εφ' δοσον γίνη δεκτή ή γραμμή τῆς σκέψεως τοῦ συγγραφέως τῆς ἐπιστολῆς ὡς ἔχαράξαμεν αὐτήν, ὡς ἀφοροῦν τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ Ἀδελφοθέου θάτη δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν τὴν περίστασιν διωγμού καὶ καταπίεσθαι τῶν ἑδεβῶν «πτωχῶν» μελῶν τῆς χριστιανικῆς κοινότητος ὑπὸ τῶν ἁσεβῶν «πλουσίων» ἀντιπάλων της. Εἰς τὴν δοκιμασίαν ταύτην ἡ κοινότητος ἐδρέθη ἀνέτοιμος. Τινὲς ἡθέλησαν νὰ συμβιβασθοῦν πρὸς τοὺς ἀντιπάλους ἐπιδεικνύοντες ίδιαιτέρων πρὸς αὐτοὺς φιλοφροσύνην. Οἱ Διδάσκαλοι τῆς κοινότητος ἀπέδειχθησαν δι' ἔλλειψιν ἀληθοῦς ἐπὶ τῶν ἄνω σοφίας πολλὰ κατώτεροι τῶν περιστάσεων. Μάλιστα, μέλη τινὰ τῆς κοινότητος φαίνεται διτὶ παρεσύρθησαν εἰς ἀκρότητας καὶ βίαν ἐναντὶ τῶν ἀντιπάλων των. Αὐτὴ περίπου πρέπει νὰ ἦτο ἡ ἀφορμὴ τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ Ἀγίου Ἰακώβου. Δυστυχῶς, οὐδεμιαν πληροφορίαν ἔκ τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων καὶ ἀλλαχθέντων ἔχομεν περὶ τοιαύτης καταστάσεως ἐν Παλαιστίνῃ μεταξὺ τῆς Πεντηκοστῆς καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰακώβου ἐν ἑταῖροι 62 μ.Χ. Νὰ ὑποθέσῃ τις διτὶ τοιαύτη τις ἀφορμὴν ἐδόθη κατὰ τοὺς χρόνους τῶν δεινῶν λιμῶν ἐπὶ Κλαυδίου (Πράξ. ια' 28), ήτοι καθ' οὓς περίπου χρόνους ἐγένετο καὶ η ἔξεγερσις τοῦ Θευδᾶ ἐν Παλαιστίνῃ ('Ιωσήπου, 'Αρχ. 20, 97· Πράξ. ε' 36); Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προσδιορίσῃ τις τὸ ζήτημα ἐγγύτερον. 'Απαντὰ δώμας τὰ στοιχεῖα τῆς ἐπιστολῆς πειθούν διτὶ δεκαετία μεταξὺ 40 - 50 μ.Χ. ἢτο η καταλληλοτέρα περίοδος διὰ τὴν συγγραφὴν τῆς διμίλιας τοῦ Ἀγίου Ἰακώβου. 'Εάν η ἐπιστολὴ ἐγράφετο μετά τὴν Ἀποστολικὴν Σύνοδον (50 μ.Χ.), θὰ ἐκρεπεῖ νὰ κάμην λόγον τινὰ περὶ τοῦ συνταράξαντος τὴν διασποράν θέματος τῆς πλήρους παραδοχῆς τῶν ἔθνικῶν εἰς τὴν χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν. Τὴν περίοδον 40 - 50 μ.Χ. προτείνουμε καὶ οἱ πλειστοὶ ἐπὶ τῶν ἐρευνητῶν οιτινες δέχονται τὴν ἐκ τοῦ Ἰακώβου προέλευσιν αὐτῆς καὶ τὴν ἀνέξαρτησίαν τῆς ἀπὸ τῶν ἐπιστολῶν πρὸς Ρωμαίους καὶ πρὸς Γαλάτας τοῦ Παύλου. 'Η μετάφρασις τῆς διμίλιας εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ η ὑπὸ τύπου

επιστολής απόστολη αὐτῆς πρὸς τὸν ἀπανταγοῦ Ἐκκλησίας ἐγένετο πιθανώτατα ὁμοίως τοῦ Ἀγίου Ἰακώβου καὶ ὅτε τὴν διηγεῖται αὐτοῦ ἐποπτεῖαν, ἡτοι πρὸς τὸν 62 μ.Χ.

Τὰς περὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἀγίου Ἰακώβου γνωστές μάς δὲν προήγαγεν ἡ ἀνακάλυψη τῶν κειμένων τῆς Νεκρᾶς Θαλάσσης. Ως ήτο φυσικόν, παρουσιάζονται παράλληλα τινά καὶ ἔγενοντο ὑπὸ τῶν ἐρευνητῶν συγκρίσεις. Τινές θεωρήσαν τὸν Ἰάκωβον ὃς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ τάγματος τὸν Ἐσταύλον (A. P. Davies), ἢ ὃς μορφὴν τινὰ διμοιρῶν πρὸς τὸν Διδάσκαλον τῆς Δικαιοσύνης (Schönsfeld), τοὺς δὲ περὶ αὐτῶν Ιουδαιοχριστιανούς ὡς τοὺς ἀδελφοὺς τῶν μελῶν κοινοτήτων τοῦ Qumran. Τὴν ἥχθ τῶν κειμένων τῆς Νεκρᾶς Θαλάσσης εὑρίσκουμεν εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἀγίου Ἰακώβου αὐτὴ διως δὲν δηλοὶ διηγεῖται ἐξάρτησιν. "Οἵοια καταστάσεις ἔντος τοῦ αὐτοῦ περιβάλλοντος ἐκφράζονται δι' δροῖσιν ἐννοιῶν καὶ εἰκόνων. Ἐκ τῶν παραλλήλων διπάντα ἔχουν προταθῆι οὐδὲν τυχάνει μέιον σοφιστῶν συζητήσεως. Οὐδὲν δὲ αὐτῶν είναι τοιούτον, γράφει δὲ M. Burrows, όποτε νῦν καθιστῷ πιθανήν διηγεῖται τινὰ σχέσιν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡ. Σ. 'Αγούριδος, 'Τρόπονης εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἀγίου Ἰακώβου', Αθήναι 1956. J. Chaline, L'Epître de St. Jacques, Paris 1927. M. Dibelius, Der Brief des Jakobus (Krit. exeg. Kom. von Meyer 15), Göttingen 1921. Fr. Haueck, Die Katholischen Briefe, et Das Neue Testament Deutsch 3, Göttingen 1937. J. Moisat, The General Epistles, Peter, James and Judas, New York-London. Ιακώβου εἰνιος, τv PG 119, 451 - 510. Xρυσ. Παπαδόπουλος, 'Τρόπον. εἰς τὴν Καθολ. ἐπιστολὴν τοῦ Ἀγίου Ἰακώβου', Αλεξανδρεια 1913. Π. Τρεμπέλας, 'Τρόπον. εἰς τὴν πρὸς Ἐβραιῶν καὶ τὰς Ἐπτὰ Καθολικάς', Αθήναι 1941. H. W. Lindsay, Der Brief des Jakobus, Tübingen 1951. Διά πληρεστέρων ζητούν βιβλιογραφίεν βλ. Σ. 'Αγούριδου, ένθ' ἀν., σ. 95 κ. τέ.

ΣΑΒΒΑΣ ΑΓΟΥΡΙΔΗΣ

(Τὸ Πρωτευαγγέλιον) Ἀπόκρυφον ἔργον, ἀνήκον εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν πρωτευαγγελίων, τὰ δόκιμα παρέχουν εἰδήσεις περὶ τῶν συγγενικῶν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ προσάπων ἐν μυθιστορηματικῷ πλαισίῳ. Ὅπο τὴν παροδίαν μορφὴν τοῦ ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία τμήματα.

1. Γέννησις τῆς Μαρίας καὶ βίος αὐτῆς μέχρι τῆς ὑπὸ τοῦ Ἰωσήφ παραλαβῆς: Ο πατήρ αὐτῆς Ἰωακείμ, γέρων καὶ ἄτεκνος, λόγῳ δινειδισμού ὑπὸ γνωρίμου τοῦ διὰ τὴν ἀτεκνίαν, κατέφυγεν εἰς τὴν ἔρημίαν, ἥδη μήτηρ 'Ἄννα, ἐνδυθείσα νυμφικὸν φόρεμα, ἀπήγινεν θερμὴν προσευχὴν ὑπὲρ κυοφορίας, ἥτις καὶ εἰσηκούσθη. Οὗτως ἐγεννήθη ἡ Μαρία, ἡ δόκιμα τριετῆς εἰσήχθη εἰς τὸν ναὸν καὶ παρέμεινεν ἐκεῖ μέχρι τῆς ἡλικίας, τῶν δώδεκα ἔτων, δόπτε, ἵνα μὴ μιάνῃ διὰ τῆς ἐνηλικιώσεως τῆς τὸν ἱερὸν χρόνον, ἐδόθη πρὸς φύλαξιν εἰς τὸν Ἰωσήφ.

2. Γέννησις τοῦ Χριστοῦ: Αὗτη περιγράφεται ὑπὸ τοῦ Ἰωσήφ, βάσει τῶν κανονικῶν εὐαγγελίων μὲν πολλάς προσθήκας. Τὸ τμῆμα τοῦτο ἀποτελεῖ δύμον εἰς τὴν ἀειπαρθενίαν τῆς Θεοτόκου, προφανῶς κατὰ τῶν Ἐβιωνιτῶν καὶ ἄλλων αἱρετικῶν ἀρνουμένων αὐτῆν.

3. Ἰστορία τοῦ Ζαχαρίου: Περιλαμβάνει περιγραφὴν τῆς σφαγῆς τῶν νηπίων, τῆς διαφυγῆς Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, τοῦ φόνου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ζαχαρίου καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἡρώδου. Εἰς τὸ τέλος ὑπάρχει σημείωσις περὶ τοῦ διτὶ συντάκτης τοῦ δολού ἔργου εἶναι διὰ τοῦ Ἰάκωβος, προφανῶς διὰ δελφίθεος.

Ὑπὸ τὴν σημειρίνην τοῦ μορφὴν τὸ εὐαγγέλιον ἀνήκει εἰς τὸν Δ' αἰῶνα, ἀλλὰ τὸ διλικὸν αὐτοῦ εἶναι ἀρχαιότερον. Τὰ δύο πρῶτα τμήματα πιθανῶς ἐγράφησαν περὶ τὰ μέσα τοῦ Β' αἰῶνος, ἐφ' δον εἶναι γνωστά καὶ εἰς Κλήμεντα τὸν Ἀλεξανδρέα (Στρωμ. 7,93), τὸ δὲ τρίτον ἐγράφη τὸν Γ' αἰῶνα. Οἱ συντάκται τῶν ἵσαν Ιουδαιοχριστιανοί τῆς διασπορᾶς.

Μολονότι κατεδικάσθη ὡς αἱρετικὸν ὑπὸ τοῦ δεκρέτου τοῦ Γελασίου περὶ γνησίων καὶ νόθων βιβλίων, ἐξηκολούθησε νὰ ἀναγινώσκεται ὑπὸ τῶν χριστιανῶν καὶ ἐπέρεας μεγάλως τὴν λατρείαν καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας. Τὰ δύο τμήματα τῶν γονέων τῆς Μαρίας παρελθήσθησαν ἐξ αὐτοῦ, ὡς καὶ ἡ εἰσαγωγὴ αὐτῆς εἰς τὸν ναὸν. 'Η δὲ δοξασία τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας περὶ ἀσπόρου συλλήψεως τῆς Μαρίας εἰς αὐτὸν ἐπίσης ἔχει τὰς πρώτας ρίζας της. 'Ἐπι τῇ βάσει αὐτοῦ συνετάχθησαν βραδύτερον ἄλλα ἀπόκρυφα ἔργα, ὡς εἶναι τὸ λατινικὸν ἀπόκρυφον τοῦ Ματθαίου (τοῦ ΣΤ' αἰῶνος), ἡ Ἰστορία Ἰωσήφ τοῦ Τέκτονος (κοπτιστὶ καὶ ἀραβιστὶ, τοῦ Δ' αἰῶνος), καὶ τὸ ἀραβικὸν εὐαγγέλιον τῆς Νεότητος.

Βιβλιογραφικά. 'Εκδόσεις (κατ' ἐπιλογήν): Tischendorf, Evangelia apocrypha, Leipzig 1876', 1-50. Ch. Michel, Evangelies apocryphes I, Paris 1924^a, 1-51.

Μελέται (κατ' ἐπιλογήν): A. Janssens, De H. Maagd en Moeder Gods Maria : hef Dogma en de Apocriefen,

Amsterdam 1930^b. B. Kleinschmidt, Die hl. Anna. Ihre Verehrung in Geschichte, Kunst und Volkskunst, Düsseldorf 1930. M. Σιδηρη, Τὸ πρόβλημα τῶν ὀλευθέρων τοῦ Ιησοῦ, Θεσσαλονίκη 1930. I. Καλογήρου, Maria η ὀλευθέρων Θεοτόκος κατὰ τὴν δρόσοδον πλειν. Θεσσαλονίκη 1937. I. Αναστασίου, Τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου, Θεσσαλονίκη 1939.

^aΠΑΝ. Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ

(Η Λειτουργία). Βλ. Λειτουργικού Τόπου.

'Ιάκωβος. 'Ο τοῦ Ζεβεδαίου καὶ τῆς Σελάμης, ὀλευθέρων τοῦ Ιωάννου, μεθ' ὧν ἡρολογίης τῶν Χριστιανῶν. Αὐθεντητοὶ ὀλευθέροι πάφεντες τὸν πατέρα αὐτῶν Ζεβεδαίου ἐν τῷ ίδιῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν, ἀπῆλθον ὅπιστα τοῦ Ἰησοῦ (Μάρκ. ι' 20) εὐθὺς ὡς ἐκλήμησαν (Ματθ. δ' 22), μιημέντες λειώς τὸ παρεδειγμα τῶν πλησίων αὐτῶν εθρισκομένων διοτελέσαντας, διὰ ἐπίσης ὀλευθέρων, τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Ἀνδρέων.

'Ο Ἰάκωβος, εἰς τῶν δύδεκα, μετά τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Ἰωάννου, τυχάνουν διακρίσεώς τινος, διό καὶ παρευρίσκοντο ἐνίστοις πλησίων τοῦ Ἰησοῦ, μόνον αὐτοὶ ἐν οἰκίᾳ π.χ. τοῦ Ἰωσέφου, ἐν Γεθσημανῇ, μάλιστα δὲ κατὰ τὴν Μεταμόρφωσιν, διό δὲ Κύριος ὠδηγήσας αὐτοὺς «εἰς δροῦς θυηλῶν καὶ» ιδεῖς μόνους καὶ μετεμορφώθη ἐμπροσθεν αὐτῶν (Μάρκ. ι' 2. Πρβλ. Ματθ. ι' 1 - 2).

'Ο Ἰάκωβος μετὰ τοῦ Ιωάννου φνομάσθησαν Βοανηρῆς (κατά τινας κώδικας Βοανηρῆς ή Βοανηρεγές) «δὲ ἐστιν τοιούτοντής» (Μάρκ. γ' 17).

'Εκ τοῦ διτὸς πάντοτε προτάσσεται τὸ δνομα τοῦ Ἰακώβου, δισκίας μνημονεύονται καὶ οἱ δύο ὀλευθέροι, συμπεριένται διτὶ οὐτοὶ ἡτο πρεσβύτερος τοῦ ὀλευθέρος του.

'Η παρεμβολὴ τῶν δύο ὀλευθέρων Ἰακώβου καὶ Ιωάννου, ἐδωσεν ἀφορμὴν εἰς τὸν Κύριον, εἰς δύο περιπτώσεις, νὰ διατυπώσῃ ὑψηλάς ήθικάς διδασκαλίας.

Κατά τὴν μίαν ἐτῶν παρεμβολῶν, διτὸς δέκτος εἰς χωρίον τι τῆς Σαμαρείας, τότε ἐκμανέντες διὰ τοῦ Ἰακώβου μετά τοῦ Ιωάννου, είστον πρὸς τὸν Ἰησοῦν διποτὶς ἐπιτρέψη εἰς αὐτοὺς νὰ ζητήσουν νὰ κατέλη-

· Ο 'Απόστολος ΙΑΚΩΒΟΣ. Μονή Θεολόγου. Πάτμος. ΙΙ' αἰών.

